

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ศึกษาต้องการให้ทราบถึงการใช้เครื่องมือการจัดการความรู้ในชุมชนทั้งในชุมชนเอง และในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบัน และเพื่อเสนอแนวความคิดในการใช้เครื่องมือนี้ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน เพื่อวางแผนการดำเนินการในอนาคต

3.1 แบบการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยใช้วิธีกรณีศึกษา (Case Study Method) โดยรูปแบบของการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) มุ่งแสดงรายละเอียดพร้อมทั้งบริบทอย่างสมบูรณ์ของปรากฏการณ์ที่เลือกมาศึกษา นำเสนอเนื้อหาด้วยการบรรยายรายละเอียดพร้อมด้วยบริบทของกรณีศึกษา

3.2 เกณฑ์การเลือกกรณีศึกษา

เนื่องจากชุมชนไทลื้อมีอยู่ทั่วประเทศ และกระจายอยู่ทุกภาคของประเทศไทย สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกกรณีศึกษาที่นี้ เพราะผู้ศึกษาต้องการศึกษาอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาไทลื้อ ตำบลวงเหนือ และลักษณะเฉพาะของประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้งศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและฝ่ายต่างๆ ที่มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาจนทำให้ชุมชนไทลื้อ ตำบลวงเหนือ กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมากกว่าชุมชนไทลื้อที่อื่น สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนและพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง รวมถึงสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวแก่ประเทศอีกด้วย

3.3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก และเกณฑ์การเลือก

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก และเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 3.1 และตารางที่ 3.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 การกำหนดผู้ให้ข้อมูล

คำถามการวิจัย	ข้อมูลที่ต้องการใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัย	ผู้ให้ข้อมูลหลัก
1. อัตลักษณ์ของภูมิปัญญาไทลื้อ ตำบลหลวงเหนือ เป็นอย่างไร	- ความเข้มแข็งที่เกิดจากภูมิปัญญาไทลื้อในชุมชน - การสร้างรายได้จากภูมิปัญญาไทลื้อ - กระบวนการสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาไทลื้อ - การสร้างการยอมรับจากบุคคลทั่วไป	- ผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทลื้อ
2. ลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อส่งผลต่อภูมิปัญญาไทลื้อตำบลหลวงเหนือ เป็นอย่างไร	- เอกัตลักษณ์ของวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อ - คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อต่อชุมชน - ความภูมิใจต่อวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อ - การสืบทอดค่านิยมวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อ - วัฒนธรรมประเพณีไทลื้อส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาไทลื้อ	- ผู้อาวุโส
3. นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนภูมิปัญญา ไทลื้อ ตำบลหลวงเหนือ เป็นอย่างไร	- การสนับสนุนของอปท. - การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทลื้อ ของอปท. - แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาไทลื้อของอปท. - ผลจากนโยบายการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาไทลื้อของอปท. ต่อชุมชน	- ผู้บริหาร (นายกเทศมนตรีฯ)
4. บทบาทของฝ่ายต่างๆ ในการพัฒนาภูมิปัญญาไทลื้อ ตำบลหลวงเหนือ เป็นอย่างไร	- บทบาทของผู้นำในการพัฒนาภูมิปัญญาไทลื้อ - บทบาทของเครือข่ายภายนอกในการพัฒนาภูมิปัญญาไทลื้อ - บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการพัฒนาภูมิปัญญาไทลื้อ - บทบาทของคนในชุมชนในการพัฒนาภูมิปัญญาไทลื้อ	- กำนัน - ปราชญ์ชาวบ้าน - ผู้นำเยาวชน - เจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลหลวงเหนือ

ตารางที่ 3.2 การกำหนดผู้ให้ข้อมูล

ประเภทผู้ให้ข้อมูล	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่เลือก	เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือก
1. ผู้มีความรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาไทลื้อ	8	8	- เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง
2. ผู้อาวุโส	45	3	- ผู้อาวุโสที่มีอายุมากที่สุดในช่วงอายุ 80 ขึ้นไปจำนวน 1 คน - ผู้อาวุโสที่มีอายุมากที่สุดในช่วงอายุ 65-70 จำนวน 1 คน - ผู้อาวุโสที่มีอายุมากที่สุดในช่วงอายุ 45-50 จำนวน 1 คน
3. ผู้บริหาร (นายกเทศมนตรีฯ)	1	1	- เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง
4. กำนัน	1	1	- เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง
5. ปราชญ์ชาวบ้าน	11	5	ปราชญ์ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานที่สุด 5 ลำดับแรก
6. ผู้นำเยาวชน	2	2	- เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง
7. เจ้าหน้าที่เทศบาล	35	2	เจ้าหน้าที่ที่ได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่ (เป็นทางการ) เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทลื้อโดยตรง
รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด		22 คน	

3.4 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

เป็นการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และโดยสมัครใจ เกิดการพูดคุยและสังเกต เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทลื้อ ผู้อาวุโส ผู้บริหาร(นายกเทศมนตรีฯ) และกลุ่มผู้นำ

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation)

เป็นการสังเกตการณ์โดยผู้ศึกษาเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนไทลื้อ ในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทลื้อ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูล

3) ศึกษาจากเอกสาร ดังต่อไปนี้

- เอกสารข้อมูลชุมชน
- แผ่นพับ ใบปลิว
- หนังสือวารสาร
- เว็บไซต์ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทลื้อ บ้านใบบุญ
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา และที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

3.4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มี สำหรับผู้ให้ข้อมูล โดยมีหัวข้อในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ชุด สำหรับ 1. ผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทลื้อ 2. ผู้อาวุโส 3. ผู้บริหาร(นายกเทศมนตรีฯ) และ 4. กลุ่มผู้นำ โดยมีหัวข้อในการสัมภาษณ์ ดังนี้

(1) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สำหรับผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทลื้อ โดยมีประเด็นคำถาม 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ, อายุ, เพศ, การศึกษา, ภูมิลำเนา, การตั้งถิ่นฐาน, อาชีพ, รายได้
- ส่วนที่ 2 คำถามแบบปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารุ่นนี้ ได้แก่ ภูมิปัญญาไทลื้อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน สร้างรายได้ มีกระบวนการสืบทอดความรู้ ภูมิปัญญา และสร้างการยอมรับจากบุคคลทั่วไปได้อย่างไร

(2) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สำหรับผู้อาวุโส โดยมีประเด็นคำถาม 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ, อายุ, เพศ, การศึกษา, ภูมิลำเนา, การตั้งถิ่นฐาน, อาชีพ, รายได้
- ส่วนที่ 2 คำถามแบบปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารุ่นนี้ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีไทลื้อมีเอกลักษณ์

สร้างคุณค่า สร้างความภูมิใจ ส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาไทลื้อ
และมีการสืบทอดอย่างไร

(3) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 สำหรับผู้บริหาร (นายกเทศมนตรีฯ) โดยมี
ประเด็นคำถาม 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ, อายุ, เพศ,
การศึกษา, ภูมิลำเนา, การตั้งถิ่นฐาน, อาชีพ, รายได้
- ส่วนที่ 2 คำถามแบบปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เทศบาลตำบลหลวงเหนือ มีการ
สนับสนุน การอนุรักษ์แนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญา
และผลจากนโยบายการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทลื้อต่อชุมชนเป็น
อย่างไร

(4) แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 สำหรับกลุ่มผู้นำ โดยมีประเด็นคำถาม 2 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ, อายุ, เพศ,
การศึกษา, ภูมิลำเนา, การตั้งถิ่นฐาน, อาชีพ, รายได้
- ส่วนที่ 2 คำถามแบบปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำในชุมชน เครือข่ายภายนอก
ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชนมีบทบาทต่อภูมิปัญญาไทลื้อ
อย่างไร

2) แบบสังเกต

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) โดยการเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมของชุมชนไทลื้อ ในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทลื้อ
ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูล

3.5 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ จะใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์
ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น ซึ่งเกิดจากการสัมภาษณ์ และสังเกต
จากข้อเท็จจริง โดยมีการจดบันทึกข้อมูล

3.5.2 การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น เช่น เปรียบเทียบกับการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเตาไห อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี และ การจัดการงานด้านวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

3.5.3 การวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) คือเทคนิคการวิจัยที่พยายามจะบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสาร โดยมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบและเน้นความเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) และอิงกรอบทฤษฎี การบรรยายนี้จะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏไม่เน้นการตีความหรือการหาความหมายที่ซ่อนไว้เบื้องหลัง ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องไม่มีอคติหรือใส่ความคิดความรู้ตีของตนเองเข้าไป (แน่งน้อย ย่านาวี., 2554) ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องทำการจับประเด็นและวิเคราะห์ข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์มา

การศึกษานี้ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้แบบการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

3.6 วิธีการตรวจสอบความไว้วางใจได้ของงานวิจัยนี้

ก่อนที่จะมีการวิเคราะห์ข้อมูล จะต้องมีการตรวจสอบด้านข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยเกิดความมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องก่อน โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved